
Lektury OBI

Zagadnienia Filozoficzne w Nauce nr 50 [Numer rocznicowy], 186-193

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

THE SENSE OF LIFE AND THE SENSE OF THE UNIVERSE

Michael Heller

Questions concerning the sense of man and the sense of the universe are closely related. In fact, they constitute one Big Question. Man is genetically connected to the universe and the origins of man have their roots in the history of the universe. If the universe has sense then it most probably embraces man since he is a part or, even more, an element of the structure of the universe. Would it be possible for man to have a senseful existence in a senseless universe?

Copernicus Center Press, Kraków 2010.

THE DOUBLE TRUTH CONTROVERSY. AN ANALYTICAL ESSAY

Bartosz Brożek

The principal source of the double truth controversy is the condemnation of 1277 issued by the bishop of Paris, Stephan Tempier. In the introduction to the document, Tempier condemns those philosophers who claim that there are things true according to the Catholic faith but false on the basis of natural reason. There is little doubt that Tempier thought of Siger of Brabant and Boethius of Dacia. There are several problems involved here, the first being whether anyone has actually ever advocated double truth. The second follows on the heels of the first since, if so, what does the theory of duplex veritas amount to? Finally, is it rational to uphold a view that embraces double truth? This book attempts to answer these questions via an exegesis of historical texts and by the application of some modern logical techniques to

medieval theories. The resulting picture is that of complex and interesting accounts of the relationship between faith and reason, enabling an in-depth reflection on the contemporary discussions of the issue.

Copernicus Center Press, Kraków 2010.

PHILOSOPHY IN SCIENCE. METHODS AND APPLICATIONS

ed. Bartosz Brożek, Janusz Mączka, Wojciech P. Grygiel

Philosophy in science should be sharply distinguished from the philosophy of science. The latter offers a philosophical reflection on the method of science; the former, on the contrary, is expected to concentrate on the mutual influence between the philosophical ideas and scientific theories and practice. The papers collected in this volume explore both the methodological niveau of the philosophy in science and some particular philosophical issues intertwined with scientific theories. Only such a combination of two perspectives may provide a comprehensive picture of methods and applications characteristic of philosophy in science.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

STUDIES IN THE PHILOSOPHY OF LAW 6. THE NORMATIVITY OF LAW

ed. Jerzy Stelmach, Bartosz Brożek

The problem of legal normativity is one the most controversial issues in the philosophy of law. It was already a subject of heated debate in the 19th century and, over the last one hundred years, the study of normativity has taken many shapes and forms: from Kelsen's dualism, through the reductionism proposed by legal realists, to some

nihilistic stances. In recent years there has been a renewed interest in the problems surrounding the concept of law's normativity and this volume is seen as a contribution to that debate.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

STUDIES IN THE PHILOSOPHY OF LAW 7. GAME THEORY AND THE LAW

ed. Jerzy Stelmach, Wojciech Załuski

This book is the seventh volume in the series 'Studies in the Philosophy of Law' which was initiated in 2001. This volume, as with the previous four, has a monographic character: it is devoted to the topic of possible applications of game theory in law. The volume can be divided into two parts: Applications of Game Theory in Legal Analysis and Some Doubts about the Applicability of Game Theory in Legal Analysis. The first part includes papers which are aimed at solving various problems of legal philosophy or legal dogmatics by means of game-theoretical tools. The second part includes papers which contain more general – and sceptical – reflections on the applicability of rational choice theory (whose part is game theory) in legal analysis.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

MATEMATYCZNE ZASADY FILOZOFII PRZYRODY

Isaac Newton

Newton dokonał ogromnego dzieła. Oczywiście, wykorzystywał to, co przed nim znaleźli Galileusz, Kepler, Hooke i Huygens, choć nie zawsze to przyznawał. Gdyby urodził się kilkadziesiąt lat wcześniej, to nawet mimo swego geniuszu nie zdołałby chyba – z braku poprzednich odkryć — zbudować swego systemu. Ale Newton nie zapożyczał po prostu od swych poprzedników, lecz ich pomysły twórczo przetworzył

i połączył w jedną spójną całość. Stał na ramionach gigantów, jednak przewyższył ich ogromem swego intelektu. Lagrange wyraził się o Newtonie, że był najszcześniejszym z ludzi, gdyż istnieje tylko jeden świat i tylko jeden człowiek mógł ustalić prawa nim rządzące.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

OBLICZA RACJONALNOŚCI.

Wokół myśli Michała Hellera

*red. Bartosz Brożek, Janusz Mączka, Wojciech P. Grygiel,
Mateusz L. Hohol*

Idee filozoficzne, by dojrzeć, potrzebują odpowiedniej gleby; dla filozofii glebą taką jest dyskusja. Michał Heller pisze, z aprobatą przywołując Poppera, że dyskutowalność uznać należy za warunek konieczny racjonalnej argumentacji filozoficznej. Idee Michała Hellera, kryjące się pod takimi hasłami, jak ‘filozofia w nauce’, ‘logika zapętleń’, ‘matematyczność świata’ czy ‘teologia nauki’, niewątpliwie spełniają warunek dyskutowalności, a celem tego tomu jest sprawić, by były nie tylko dyskutowalne, ale i dyskutowane.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

FILOZOFIA PRZYPADKU

Michał Heller

Jak oswoić przypadek? Czy jest on wyłomem w racjonalności, czy da się go jakoś ująć w matematyczne karby? Sformułujmy problem kontrastowo: czy światem rządzi Bóg, czy czysty przypadek? Autor podchodzi do tego pytania uzbrojony w solidną dawkę wiadomości o rachunku prawdopodobieństwa i rozumienie przypadku w jego kontekście. Ale odwołuje się także do historii teologii. [...] Na przedziwną symfonię Kosmosu możemy spoglądać z różnych punktów

widzenia. Możemy, jak Richard Dawkins, tłumaczyć wszystko ślepym przypadkiem; [...]. Można by ją nazwać Inteligentnym Projektem, ale ta piękna nazwa została skompromitowana. Dlatego lepiej użyć określenia często powtarzanego przez Einsteina: *the Mind of God* — Zamysł Boga. Celem nauki jest odcyfrować ten Zamysł.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

ŚWIAT MATEMATYKI I JEJ MATERIALNYCH CIENI

Józef Życiński

Czy obiekty matematyczne tworzy się, czy odkrywa? Czy istnieją one w platońskim polu racjonalności, tworząc matrycę tego, co może się urzeczywistnić? W komputerze zmarłego przedwcześnie Arcybiskupa Józefa Życińskiego znaleziono prawie ukończony tekst książki, będący zapisem wykładów, które w roku akademickim 2006/07 Arcybiskup prowadził na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim dla słuchaczy Wydziału Filozofii i Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego. Autor przekonuje Czytelnika, że matematyka rozumiana po platońsku jest czymś w rodzaju ontologii. Wszechświat wraz z całym swoim platońskim „oprogramowaniem”, tzn. z wszystkimi teoriami współczesnej fizyki i kosmologii, jest dla niego filozoficznym laboratorium. [...] Stara się pokazać, że na innych zasadach Wszechświat w ogóle nie mógłby funkcjonować.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

CZY MATEMATYKA JEST NAUKĄ HUMANISTYCZNĄ?

Stanisław Krajewski

Matematyka jest bliższa naukom, filozofii, a nawet teologii, niż to się zwykle wydaje zarówno matematykom, jak i ignorantom w zakresie „królowej nauk”. Poszczególne rozdziały książki ujmują różne aspekty

tych związków, a zarazem zawierają krytykę nazbyt powierzchownych ujęć i nieuzasadnionych zastosowań matematyki w humanistyce.

W wielu miejscach książki przewija się słynne twierdzenie Gödla o niezupełności, które jest wykorzystywane w rozważaniach o racjonalizmie, nieuchwytności podstawowych pojęć, postmodernizmie i nowym „neopitagoreizmie”. Uwzględniane są też nowe doświadczenia z komputerami i światem cyfrowym, których wpływ na matematykę i filozofię dopiero zaczynamy odczuwać.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

CZY NAUKA ZASTĄPI RELIGIĘ?

red. Bartosz Brożek, Janusz Mączka

Pytanie „Czy nauka zastąpi religię?” rozumieć można na różne sposoby. Może ono presuponować pogląd, że nauka – zgodnie z oświeceniowym stanowiskiem – przejmuje funkcje, które spełnia religia. Inni od-czytają je jako pytanie retoryczne: nauka nie może zastąpić religii, bo ta odpowiada na inne potrzeby. Wreszcie, pytanie to, choć sugeruje pewną rozłączność nauki i religii, wskazuje zarazem na to, co łączy te dwa zjawiska – na racjonalność. To właśnie racjonalność umożliwia autentyczny dialog pomiędzy nauką a religią.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

NIEOBLICZALNA OBLICZALNOŚĆ

Maria Piesko

Czy możliwa jest sztuczna inteligencja? Jedni powiadają „Już istnieje!”. „Nigdy jej nie stworzymy!” – odpowiadają inni. Zastanawiając się nad bardziej wyważoną odpowiedzią, badacze zazwyczaj analizują to, czym jest inteligencja, pozostawiając na boku zagadnienie tego, w jaki sposób miałyby być ona zrealizowana. Tymczasem od

prawie wieku istnieje i rozwija się teoria wyznaczająca możliwości i ograniczenia komputerów. O jej kontekście historycznym, podstawowych twierdzeniach i granicach jej zastosowań w przystępny, lecz nie powierzchowny sposób traktuje *Nieobliczalna obliczalność*.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

DOWODY ONTOLOGICZNE.

W 900. rocznicę śmierci św. Anzelm

Stanisław Wszolek

Święty Anzelm z Canterbury (1033–1109) dokonał jedyne­go w swoim rodzaju osiągnięcia. W stosunkowo krótkim tekście sformułował on argument na istnienie Boga, który już ponad 900 lat rodzi skrajne reakcje: przyciąga i fascynuje, ale też odpycha i irytuje. Trudno wskazać inny filozoficzno-teologiczny tekst, który byłby tak płodny i inspirujący. Jedna rzecz łączy bowiem zarówno przeciwników, jak i zwolenników argumentu ontologicznego. Wszyscy za podziwu godne uznają to, że człowiek był w ogóle zdolny do wskazania takiej drogi poznania Boga. Książka zawiera nowe studia poświęcone *ratio Anselmi*, które powstały w związku z 900. rocznicą śmierci Biskupa z Canterbury.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.

EKSPERYMENTALNA METAFIZYKA.

Johna S. Bella filozofia mechaniki kwantowej

Tadeusz Pabjan

Mechanika kwantowa jest jedną z najważniejszych i najlepiej potwierdzonych empirycznie teorii współczesnej nauki, która jednak wydaje się spoczywać na stosunkowo wątpliwym fundamencie konceptualnym. Podstawowe pojęcia występujące w tej teorii uwikłane są w szereg istotnych trudności interpretacyjnych, które nie zostały w satysfakcjonujący sposób wyjaśnione przez jej twórców. Odwołując się do argumentów irlandzkiego fizyka Johna Stewarta Bella (1928-1990), autor

książki wykazuje, że doprecyzowanie wszystkich istotnych zagadnień o charakterze konceptualnym ma fundamentalne znaczenie dla poprawnej interpretacji formalizmu mechaniki kwantowej, formułuje również argumenty za zasadnością określania dyskutowanej przez siebie problematyki z pogranicza nauki i filozofii mianem eksperymentalnej metafizyki.

Copernicus Center Press, Kraków 2011.
